

שני אחים – שני עולמות

בראשית רבתי פרשת תולדות עמוד 104 – חלוקת העולם

תני ר' אליעזר אומר: כשהיו יעקב ועשו במעי אמן, אמר יעקב לעשו: עשו אחי, אנחנו שנים לאבינו, שני העולמים לפנינו: העולם הזה (העוה"ז) והעולם הבא (העוה"ב). העוה"ז יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן וקייחת אשה והוליד בנים ובנות, אבל העולם הבא אין בו כל המידות הללו. רצונך, טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב. ומנין שכך הוא? שנאמר: "ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי". כיום זה בחר לך, כיום שהיינו בבטן. ולמה קורא העוה"ב בכורה? מפני שהוא ארוך וזה קצר.¹

"הנה אנכי הולך למות", מיד כפר בתחיית המתים - מה חיים שיש בהם רוח ונשמה מתים, וכיון שמתו, מנין שיחיו? ולמה אצטער אני שלא אעשה תאוותי בעוה"ז ולהמתין לעולם שאין בו שכר טוב? מיד נטל עשו בחלקו העוה"ז ויעקב נטל בחלקו העוה"ב.²

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) הלל עמוד 129 – אין עולם הזה לבית יעקב?

"מושיבי עקרת הבית" - להושיב רבקה עקרה ליתן לה בית, שנאמר: "ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך". אמר לה הקב"ה: הרי כל העולם כולו בנוי בבטןך. שמזה ומזה יצאו מלכים, מזה ומזה יצאו אלופים.³ ונתן לה הקב"ה שני בתים בית עשו בעוה"ז ובית יעקב בעוה"ב, שנאמר: "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וגו'" (עובדיה א יח).⁴

אליהו זוטא (איש שלום) פרשה יט – חלוקה או שתפות

אמרו: כשהיו יעקב ועשו במעי אמן אמר לו יעקב לעשו: עשו אחי, שנים אנחנו לאבינו⁵ ושני עולמות יש לפנינו העולם הזה והעולם הבא ... רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב ... באותה שעה נטל עשו בחלקו העוה"ז ונטל יעקב העוה"ב בחלקו.⁶

וכשבא יעקב מבית לבן וראה עשו בנים ליעקב ועבדים ושפחות, אמר לו עשו ליעקב: אחי, לא כך אמרת לי שתיטול אתה העוה"ב? ומניין לך כל הממון הזה? אתה משמש מהעולם הזה כמותי! אמר לו: הרכוש שנתן לי

¹ איזו בריחה מפשט המקרא - הבכורה היא העולם הבא! (ואת זה ניתן לקנות בנזיד עדישים!?). ומה נעשה לברכת יצחק עליה נאבק יעקב כל כך: "מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים ויהי גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמן וכו'" ומה נעשה למאבק יעקב עם לבן על שכרו והרכוש המגיע לו? ויעקב שחוזר על **פכים קטנים** כי "צדיקים חביבים עליהם ממונם יותר מגופם"? ומה עם ברכות יעקב עצמו לבניו כגון זו "מאשר שמנה לחמו והוא ייתן מעדני מלך"? ראה דברינו **בחירה בכורה ומחירה** בפרשת תולדות.

² זה ראש בית אב למדרשים שיוצרים דיכוטומיה ברורה. העולם הזה הוא לעשו - ועשו הוא כידוע אדום, רומי והנצרות, הכוח השולט בעולם הזה. ואילו העולם הבא, הטוב הצפוי לצדיקים (וגם הסיכון של גיהנום לרשעים שעוד נראה), הוא ליעקב. כך הוא גם במדרש אגדה (בובר) בראשית פרק כה: "ויתרוצצו הבנים בקרבה ... אמר עשו ליעקב: בוא ונחלוק העולם. אמר לו יעקב: טול אתה העולם הזה, ואני אטול עולם הבא. וכן עשו אמר ליעקב: טול אתה העוה"ב, ואני אטול עוה"ז". כאן יש אמירה כפולה של שניהם ואישור דו-צדדי. ממשיך שם המדרש ומצדיק את מכירת הבכורה בנזיד עדישים, שלא הייתה אלא אישור של מה שכבר הסכימו מבטן: "אמר יעקב לעשו: מכור לי בכורתך. אמר לו: אמכור לך בכורתך. ועל זה נאמר: מכרה כיום, אמר לו שימכור לו בכורתו כתנאי שהיה ביניהם כיום שהיו בבטן".

³ מהמדרש הראשון אפשר היה לחשוב שאולי טעינו בפרשת השבוע ושמה התחלפה לנו פרשת תולדות בפרשת וישלח. אבל מכאן, מהמלכים והאלופים הנזכרים בפרשתנו, וגם בהמשך מהמפגש וההפרדות הסופית בין יעקב ועשו, נראה שהדברים שייכים לפרשת וישלח.

⁴ הפסוק המסיים את המדרש, הלקוח מספר עובדיה: "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו פי ה' דבר", מחבר אותנו **להפטרות השבת - חזון עובדיה**, אבל לא ברור מה הוא בא להוכיח. שהעולם הבא הוא של יעקב? שהעולם הזה הוא של עשו? ששני העולמות באו מרבקה? עכ"פ, לצד השבח לרבקה שהכילה את שני העולמות וכללתם יחד, מתעוררת בעיה שאפשר לראותה כבר במדרש הקודם: איך ייתכן חלוקה דיכוטומית כזו, בעיקר מההיבט של יעקב. ניחא שעשו מוותר על העולם הבא (נכון יותר המדרש מחליט שאינו בן העולם הבא). עשו חי כאן ועכשיו ולא מעניין אותו מה יש אחרי החיים כאן. אבל יעקב, כיצד ניתן לוותר כליל על העולם הזה שהוא פרודור לעולם הבא, עולם שיפה שעה אחת של מצוות ומעשים טובים בו מכל חיי העולם הבא (מסכת אבות פרק ד משנה טז ז)? גם דברי יעקב במדרש הקודם: "העולם הזה יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן וקייחת אשה והוליד בנים ובנות", כשהוא מציע לעשו את העולם הזה, בלתי מובנים. וכי אין התורה מלאה מצוות כרימון סביב ענייני העולם הזה? מה היא המצווה הראשונה בתורה אם לא להביא בנים ובנות לעולם? ומי פטור מעורכי המלחמה אם לא מי שארש אישה, נטע כרם ובנה בית? מנין באה השקפה נזירית כזו?

⁵ בעקבות המדרש הקודם, יש לשים לב ולדקדק במילה "אבינו". רבקה האם יכולה להכיל את שני העולמות: העולם הזה והעולם הבא. הבנים, כיצחק אביהם, אינם יכולים לעשות כן ועוד בבטן אימם הם מתרוצצים וצריכים לבחור ולחלק: אתה בעולם הזה או בעולם הבא? כנראה ששניים יכולות להכיל ניגודים ועולמות שונים יותר טוב מגברים שצריכים תמיד "להחליט".

⁶ חלק זה של המדרש עד כאן דומה מאד למדרש בראשית רבתי לעיל בו פתחנו, ולפיכך קצרנו בו.

הקב"ה לשמשני בעולם הזה, שנאמר: "הילדים אשר חנן אלהים את עבדך" (בראשית לג ה).⁷ באותה שעה האמיד⁸ עשו בדעתו, ואמר: העוה"ז שאין חלקו, כך נתן לו הקב"ה שכרו, העוה"ב שהוא חלקו על אחת כמה וכמה!⁹

אמר לו עשו ליעקב: יעקב אחי, בוא ונעשה שותפות אני ואתה. טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי, ואני אטול העוה"ז והעוה"ב חצי, שנאמר: "ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי" (בראשית לג טו). אמר לו יעקב לעשו: "אדני יודע כי הילדים רכים" (בראשית לג יג) ואינם יכולין לעמוד בייסורין, שנאמר: "ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן" (שם).¹⁰

וַיִּתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֵב דָּגַן וְתִירֵשׁ: יַעֲבֹדֶךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ לְאֲמִים הֵוָה גִּבּוֹר לְאֶחָיֶךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְךָ בְּנֵי אִמְךָ אַרְרִיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ: (בראשית כז כח).¹¹

שכל טוב (בובר) בראשית פרק לג – אתנהלה לאטי

"ויאמר נסעה נא ונלכה". אמר עשו ליעקב: נחלק עולם הזה ועולם הבא. "ואלכה לנגדך" - שנהיה אני ואתה שווין בהן, א"ל יעקב: אדוני יודע כי הילדים רכים, כלומר, ריבוננו של עולם יודע שהילדים, היינו מנהיגי הדורות של בני, רכים הם, כגון דוד ושלמה, כל שכן שאר פרנסים.¹² "והצאן והבקר עלות עליי" - אלו ישראל, כדכתיב: "ואתן צאני צאן מרעיתי" (יחזקאל לד לא), הלואי שיהיו מדברים בזכותי.¹³ "ודפקום יום אחד" - כגון בימי המן ובימי אנדרינוס קיסר. ואילולי רחמי הקב"ה "ומתו כל הצאן". "יעבור נא אדוני לפני עבדו" - איני משתתף עמך בעולמך, אלא אתה תירש העולם הזה תחילה, ואני אירש עולם הבא לבד. אמר עשו: ואי

⁷ אי אפשר לחיות באוויר. כלונו בינתיים נמצאים בעולם הזה ואדם צריך לחיות ממשוהו. השווה דברים אלה עם דברי יעקב במדרש הראשון בהם הוא מוותר על העולם הזה: "העוה"ז יש בו אכילה ושתייה ומשא ומתן וקייחת אשה והוליד בנים ובנות". האם אפשר שוויתור טוטלי כזה שייך לסוגה של מדרשי החורבן כשעם ישראל בשפל גדול? ראה גמרא בבא בתרא ס"ב על הפרושים שנמנעו מאכילת בשר ושתיית יין ובשמות רבה א יג עמרם שפרש מאשתו בשעבוד מצרים.

⁸ אמד, שיער, חישב.

⁹ עד כאן גם בבראשית רבתי, למשל, פרשת וישלח עמוד 150: "ויאמר מי אלה לך. תניא ר' אליעזר אומר כשראה עשו שהיו לו בנים ובנות עבדים ושפחות. א"ל: יעקב אחי הלא כך אמרת לי טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב, מנין לך שתשתמש בעוה"ז כמותי? הדא הוא דכתיב: מי אלה לך. א"ל יעקב: אחי, העוה"ב בשכרי, אבל כל אלו מתנת חנם העלה לי הקב"ה בעוה"ז. הדא הוא דכתיב: הילדים אשר חנן אלהים את עבדך. הכיר עשו את עצמו ואמר: ומה העוה"ז שאינו חלקו כך נתן לו הקב"ה שכרו, בעוה"ב שהוא שכרו על אחת כמה וכמה". אבל יש המשך למדרש, עשו לא מקבל את התשובה הזו. אם אתה, יעקב, מתחיל להשתמש בחלק שלי ולא יכול או לא רוצה לוותר על העולם הזה, אפילו מקצתו, אז אולי אנחנו צריכים להיות שותפים בכל. אולי החלוקה בין העולם הזה והבא זו היא בלתי אפשרית? נראה שבין השיטין מגלגל כאן המדרש את הרעיון שהצלחה בעולם הזה יכולה להיות גם סימן לטוב לחיי העולם הבא. שים לב לקל וחומר שעשו עושה: הצלחה (של אדם ישר) בעולם הזה היא בבואה לשכרו המלא בעולם הבא. כך או כך, הצלחתו החומרית של יעקב, מביאה את עשו להצעה לשותפות. ואולי גם למחשבה שנייה לגבי עצמו, אלא שיעקב דוחה אותה.

¹⁰ הייסורים עליהם מדבר יעקב הם ייסורי העולם הבא. עם ישראל, בני יעקב, אינם יכולים להרשות לעצמם תענוגי העולם הזה, שגם יחסאו והיו צפויים לייסורים קשים יותר בעולם הבא והם רכים ולא יכולים לעמוד בהם. העולם הבא איננו רק גן עדן, יש בו גיהנום כפי שנראה במדרש אחר להלן. ומה עם ייסורי העולם הזה? מה עם הסבל הנגרם לבית יעקב בעולם הזה ועוד מידידו של עשו דווקא? על כך, במדרש הבא. עכ"פ, שים לב שיעקב מתייחס רק לחלק של ההצעה שיקבל גם שותפות בעולם הזה. על החלק השני, שיינתן שותפות בעולם הבא לעשו, אין התייחסות כלל. יחידים מרומי שהתגיירו ועשו תשובה, מתקבלים יפה והם בני העולם הבא. בראשם אונקלוס הגר (ראה הסיפור על גיורו בגמרא גיטין נו ע"ב). אבל לא עשו ככלל.

¹¹ על הברכה הגשמית, כאן בעולם הזה, נאבק יעקב עם עשו והיה מוכן לעשות כל דבר על מנת לזכות בה. בתורה כולה (ובנביאים) אין זכר לעולם הבא וכל השכר הוא כאן בעולם הזה, כגון הברכה שבתחילת פרשת בחוקותי, ויקרא פרק כו: "אם בְּחֻקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשְׂתֶּם אֹתָם: וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַתִּי הָאֶרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשֵּׁדָה יִתֵּן פְּרִי: וְהַשִּׁיג לְכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשָּׂא אֶת זָרַע וְאֶכְלָתֶם לְחֶמְקֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׂבַּתֶּם לְבָטָח בְּאֶרְצְכֶם". מאורעות הזמן וההסתכלות על החיים, בהם שכר ועונש כפשוטם ובעולם הזה אינם מתקיימים למראית עין, הביאו אולי למהפך הגדול ביותר בהשקפה הדתית היהודית ובמחשבת ישראל, מהפך שהכניס את העולם הבא כשכר האמיתי והמעייט בערך העולם הזה. "רבי יעקב היא, דאמר: שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט ע"ב). הוא רבי יעקב בן קרשאי שאומר במסכת אבות פרק ד משנה טז: "רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין" (אבל ראה דבריו במשנה הסמוכה שם בהמשך). יעקב לדורות ההיסטוריים נפרד לגמרי מיעקב של התורה (בהשפעת רבי יעקב התנא). האמנם לא נחשב העולם הזה שהתורה מבטיחה, בכלל? האמנם ויותר עם ישראל (עם יעקב) על כל ההבטחות לשפע ושלווה בעולם הזה שניתנו לו בתורה? ולוא על מנת להתעסק בחיים רוחניים ברוגע ובהרחבת הדעת? נחזור למדרשי יעקב ועשו ואולי נמצא תשובה חלקית לפחות.

¹² דוד היה מלך רך?! ראה אמנם דבריו בעקבות הריגת אבנר ע"י יואב: "וְאֲנֹכִי הַיּוֹם רֵךְ וּמְשֻׁחַ מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מְאֹד" (שמואל ב פרק ג פסוק לט), אבל לא כך חושבים חז"ל כשהשוו את שאול שהיה "גרופית של שקמה" (ירושלמי עבודה זרה פרק ב הלכה א) "שלא היה בו שום דופי" עם דוד ש"קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו" (בבלי יומא כ ע"ב). ראה דברינו [בין דוד לשאול](#) בפרשת במדבר.

¹³ לא ברור אם זה ביטוי של כבוד ושבח "הלואי שידבר בזכותי" או שזה לעצם העניין, היינו שיעקב שבחר בחיי העולם הבא ומעדיף אותם על חיי העולם הזה, למען הילדים שלו (עם ישראל לדורותינו ומנהיגיו), מקווה שהם ידעו להבין ולהעריך בחירה זו. ועדיין נראה שביטוי זה צריך עיון.

אתה ירא מדוכסי ומאיפרכסי? ¹⁴ א"ל יעקב: "ואני אתנהלה לאטי" - להוני להוני אני מהלך. בנחת, בפנים כרוכות אני מהלך לפני המלכים לסבול עולם. ¹⁵

בראשית רבה פרשה ו סימן ג – המאור הגדול והמאור הקטן שסופו להאיר

"ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים" (בראשית א טז) ... ר' לוי בשם ר' יוסי בר' אלעאי: דרך ארץ הוא שיהא הגדול מונה לגדול והקטן מונה לקטן: עשו מונה לחמה שהיא גדולה ויעקב מונה ללבנה שהיא קטנה. אמר רב נחמן: והוא סימן טוב: עשו מונה לחמה שהיא גדולה: מה החמה הזו שולטת ביום ואינה שולטת בלילה, כך עשו יש לו חלק בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא. יעקב מונה ללבנה שהיא קטנה: מה הלבנה הזו שולטת בלילה וביום, כך יעקב יש לו בעולם הזה ולעולם הבא. ר' נחמן אמר: כל זמן שאורו של גדול קיים, אין אורו של קטן מתפרסם. שקע אורו של גדול, מתפרסם אורו של קטן. כך, כל זמן שאורו של עשו קיים, אין אורו של יעקב מתפרסם. שקע אורו של עשו, מתפרסם אורו של יעקב, זהו שכתוב: "קומי אורי כי בא אורך" (ישעיה ס א). ¹⁷

מדרש תנחומא (בובר) פרשת תרומה סימן ז – שותפות בעולם הזה

חזר ואמר להן: "הלא אח עשו ליעקב" (מלאכי א ב), ואתם אומרים: "במה אהבתנו?" (שם). בנוהג שבעולם, מי שיש לו בנים: אחד בכור ואחד קטן, מי נוטל הרבה? הבכור! עשו יצא תחילה, שנאמר: "ויצא הראשון אדמוני" (בראשית כה כה), הוא היה ראוי ליטול שני חלקים. ולא עשיתי כך, אלא יעקב נטל שני חלקים, העולם הזה והעולם הבא. כך, עשו אמר ליעקב: נסעה ונלכה וגוי' (בראשית לג יב), נהלך שנינו בעולם. ¹⁸ אמר לו יעקב: טול עולמך ועבור, שנאמר: "יעבור נא אדוני לפני עבדו וגוי' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" (בראשית לג יד). אמר ר' יעקב: חזרתי על כל המקרא אם הלך יעקב שעירה אם לא הלך, ולא מצאתי. ואימתי הוא הולך? לעתיד לבוא, שנאמר: "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו" (עובדיה א כא). לפיכך: "ואוהב את יעקב" - יעקב שותף עם עשו בעולם הזה, אבל עשו אינו שותף עם יעקב לעולם הבא. אמר שלמה: "יהי לך לבדך ואין לזרים אתך" (משלי ה יז). ¹⁹

¹⁴ מהשלוטנות, שמות ותארים של בעלי תפקידים במלכות רומי. ראה איך יעקב מזכיר קודם את אדריאנוס קיסר לצידו של המן. וכן הוא בתמצית בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרק לג סימנים יב-יג: "ויאמר נסעה ונלכה. מדרש: אמר לו עשו נחלוק העוה"ז והעוה"ב. אמר לו יעקב: אדוני יודע כי הילדים רכים ואין יכולין לסבול דינה של גהינום. אלא, יעבר נא אדוני לפני עבדו - זה ממשלה של עוה"ז, והעוה"ב ינחלו ישראל. אמר לו: ואין אתה ירא משעבוד מלכויות? א"ל: ואני אתנהלה לאטי, להוני להוני אנא מהלך, לאטי בניחותא, כמו ההולכים לאט (ישעיה ח ו). כלומר, לא אתגאה עליהם כי אסבול עולם". יעקב מקבל על עצמו ייסורים בעולם הזה על מנת לנחול העולם הבא. עולם שאינו מוכן לחלוק עם עשו בשום פנים ואופן. ולא מצאנו פירוש המילה "להוני", רק הבינונו שמשמעותה לאט (גם בנחת?) ושהדרשן מפליא בשילוב קורות עתיו ותקופתו בתוך פסוקי הפרשה.

¹⁶ אבל מיד אחרי זה אומר הכתוב: "את המאור הגדול וכו' ואת המאור הקטן וכו'". היינו, שניהם בתחילה גדולים ושווים, אך למעשה, כפי שאנו רואים בעיני הבשר שלנו, אחד הוא מאור גדול והשני קטן. והמדרש עצמו שואל שם: "מאחר שהוא קורא אותם גדולים, הוא חוזר ופוגם אותם?". וכל זה חשוב מאד לדרשתו של ר' לוי בשם ר' יוסי בן ר' אלעאי להלן שהיא החשובה לעניינינו.

¹⁷ מדרש בראשית רבה, שהוא אולי הקדום מכולם, לא מוכן לוותר על העולם הזה ליעקב. נכון שעניינו הרואות שעשו - הוא אדום, הוא רומי הוא הנצרות כפי שכבר נדרש במקומות רבים (ראה למשל דברינו [אדוני עשו עבד יעקב](#) בפרשה זו), הוא המאור הגדול. ויעקב הדל בשבטי ישראל - הוא המאור הקטן. אבל מי שמונה ללבנה מונה גם לחמה. למלכות רומא ולנצרות יש רק שנת חמה ואילו הלוח העברי בנוי משילוב של שנת לבנה עם החמה. אמנם קידוש הלבנה נערך פעם בחודש וברכת החמה רק אחת לכ"ח שנים. אבל יש התחשבות בגלגל השמש ותנועתו. גם ההתייחסות לשני המאורות הגדולים שבפסוק אומרת דבר ברור: יעקב-ישראל לא מוותר על חלקו בעולם הזה, במאור הגדול. צריך פה ושם לעשות טריקים ולהתרפס לפני עשו המאור הגדול: יעבור אדוני נא לפני עבדו, ואנכי אתנהלה לאטי וכו', אבל יש גם ליעקב חלק בעולם הזה. העולם הזה שייך לממלכה ולדת החזקה, אך עם ישראל לא יסתפק רק בייחול לעולם הבא שהוא "חלק יעקב". "יעקב שותף עם עשו בעולם הזה", שותף מינורי, אבל שותף. זאת ועוד, עוד עתיד להתפרסם אורו של יעקב כאן, בעולם הזה. נבואות ישעיהו אינן לעולם הבא, אלא לאחרית הימים כאן עלי אדמות.

¹⁸ עשו נעשה פתאם אדיב ליעקב ומוכן (רוצה?) להתחלק ולהיעשות שותפים. איפה? בעולם הבא? לא נראה. בעולם הזה? בשלטון ובממשלה שיש לו?

¹⁹ מדרש זה חוזר על דברי מדרש בראשית רבה לעיל ועיקר כוונתנו בחזרה זו היא להציג את בראשית רבה ותנחומא (ראה תארוכם בספר [מבוא למדרשים בהוצאת תבונות](#)) כאנטיתזה לגישת המדרשים הראשונים שהבאנו שיוצרים דיכטומיה ברורה: העולם הזה הוא לעשו והעולם הבא הוא ליעקב. בא מדרש תנחומא ואומר, אפילו באופן ברור יותר מבראשית רבה: "יעקב נטל שני חלקים: העולם הזה והעולם הבא". שים לב גם שכל המדרשים הדורשים את הפסוק: "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", מדברים על "לעתיד לבוא", שזה כאן בעולם הזה. כאן גם אם לא מיד ועכשיו. ראה בראשית רבה עח יד בפרשתנו: "עד אשר אבא אל אדוני שעירה, א"ר אבהו: חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שהלך יעקב אבינו אצל עשו להר שיער מימיו, אפשר יעקב אמתיה היה ומרמה בו? אלא אימתי הוא בא אצלו? לעתיד לבוא, זה שהכתוב אומר (עובדיה א) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו". כך גם בירושלמי עבודה זרה פרק ב הלכה א. ולהשלמת כל העניין, ראה גם דברים רבה א כ במפגש של בני ישראל עם אדום בסיבוב

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לז – ארץ ישראל כנגד כל שאר הרכוש

ר' לוי אומר: בשעת אסיפתו של יצחק הניח את מקנהו ואת כל קניינו ואת כל אשר לו לשני בניו, לפיכך גמלו חסד לו שניהם, שנאמר: "ויקברו אותו ועשו ויעקב בניו. אמר עשו ליעקב: נחלוק כל מה שהניח לנו אבא לשנים ואני בורר שאני בכור. אמר יעקב: הרשע הזה לא מלא עינו מן העושר, שנאמר: וגם עינו לא תשבע עושר. מה עשה יעקב אבינו? חלק לשני חלקים: כל מה שהניח אביו חלק אחד, ואת ארץ ישראל חלק אחר, מה עשה עשו? הלך אצל בנו של ישמעאל, אמר לו ישמעאל לעשו: האמורי והכנעני אז בארץ ויעקב בוטח לרשת את הארץ, ולכן טול אתה מה שהניח אביך ואין ליעקב מאומה. ולקח עשו כל מה שהניח אביו, וארץ ישראל ומערת המכפלה לקח יעקב וכתבו כתב עולם ביניהם. אמר לו יעקב לעשו: לך מארץ, עשו. ולקח עשו את נשיו ואת בניו ואת כל אשר לו וילך אל ארץ וכו'. ובשכר שפינה את כליו בשביל יעקב אחיו נתן לו הקב"ה מאה מדינות משעיר ועד מגדיאל ... אז ישב יעקב בטח ושאנן ושלח בארץ כנען ובארץ מולדתו ובארץ מגורי אביו, שנאמר: "וישב יעקב בארץ מגורי אביו".²⁰

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא יב - בחדש השלישי

"בחדש השלישי" (שמות יט א). למה בחדש השלישי? שלא ליתן לאומות העולם פתחון פה לומר אילו נתן אף לנו את התורה היינו עושים אותה. אמר להם הקב"ה: ראו באיזה חודש נתתי את התורה, בחדש השלישי, במזל תאומים, שאם ביקש עשו הרשע להתגייר ולעשות תשובה ולבוא וללמוד תורה יבוא וילמד ומקבלו אני, לפיכך נתנה בחדש השלישי.²¹

שבת שלום
מחלקי המים

הגדול שהם עושים על מנת להיכנס לארץ ממזרח ולא מדרום. שם לכאורה יש מפגש, אבל לא הוא זה שבו יתקיימו דברי יעקב: "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה". זה יקרה עם המשיח. שיבוא במהרה בימינו אמן. ועד אז, כדברי התנחומא: "יעקב נטל שני חלקים, העולם הזה והעולם הבא ... יעקב שותף עם עשו בעולם הזה, אבל עשו אינו שותף עם יעקב לעולם הבא".

²⁰ חלוקה אפשרית אחרת לגמרי היא בין ארץ ישראל ובה מערת המכפלה קניין האבות הראשון בארץ ושאר הרכוש, שאר "העולם" אם נרצה. יעקב לא מוותר על העולם הזה ומבקש בו "רק" את ארץ ישראל. כבר הרחבנו במדרש זה בדברינו [מות יצחק ורבקה](#) בפרשה זו וכן [יעקב ועשו ומערת המכפלה](#) בפרשת ויחי ולפיכך לא נאריך כאן. רק נציין שאם לעיל בויתור הטוטלי על העולם הזה כולל נשיאת אשה, אכילה ושתיה וכו', יש אולי קשר למדרשי החורבן, כאן הקשר הברור הוא למדרשי חיבת 'ארץ ישראל'.

²¹ מדרש זה אולי איננו קשור לדברינו עד כאן, אבל קשה שלא להביאו. אחרי כל העימותים התנ"כיים וההיסטוריים שבין יעקב ועשו, אחרי כל מערכת היחסים המורכבת ביניהם לאורך הדורות, אחרי ההפרדה הדיכוטומית בין העולם הזה והעולם הבא, בין החומר ובין הרוח, בא מדרש זה ומזכיר לנו שסוף סוף עשו איננו אומה ככל אומות העולם, הוא תאום שלנו. הוא בנש"ק (בנם של קדושים) גמור. בנם של יצחק ורבקה, נכדם של אברהם ושרה (אמנם גם של נכדם של בתואל ואשתו ואחיין של לבן הארמי, אבל גם יעקב כזה). עשו הוא תאום מלא של יעקב. הדלת בפניו אף פעם לא נסגרת. האם זה כבוד לרומא אדום? האם מדרש זה נדרש לתופעת הגיור של בני רומא ואדומים בזמנם? כך או כך, נראה לנו שדרך עשו יש גם 'שפשפ כניסה' לאומות העולם כולם שעשו הוא נציגם.